

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

De imitatione Christi - Cod. Lichtenthal 138

Thomas <von Kempen>

Arg[e]n[toratum], [1489 Inkunabel; Handschrift um 1500]

Liber secundus

[urn:nbn:de:bsz:31-40588](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-40588)

inuenies magnā pacē. ⁊ senties leuio
rem laborem propter dei grām ⁊ fructū
amorē. **H**ō feruidus ⁊ diligēs ad oīa
est patus. **M**aior labor est resistere vi
cijs ⁊ passionib; q̄z corporalibus insu
dare laboribus. **Q**ui puos non vitat
defectus paulatim labit ad maiores.
Saudabis sp̄ vespe si diē expēdas fru
ctuose. **V**igila semp̄ teip̄m. excita teip̄z
admone teip̄m. ⁊ q̄cqd de alijs sit non
negligas teip̄m: **T**ū pficies q̄tum ti
bi ipsi vim intuleris.

ExPLICIT liber primus:

Incipit secundus

De interna pueritate. **¶** Ca. i.

Regnus dei in
tra vos est dicit dñs. **E**o
uerte te ex toto cord tuo
ad dñm. ⁊ relinque hūc
miserū munduz. ⁊ inue
niet aīa tua requiem. **D**isce exteriora

et memere

Liber Secundus.

cōtemnere. ⁊ ad interiora te dare. ⁊ vi
debis regnū dei in te venire. **E**st em̄ re
gnū di pac ⁊ gaudiū in spūctō. qđ nō
datur imp̄s. **V**eniet ad te x̄ps oñdēs
tibi p̄solationē suā. si dignā illi ab in/
tus paraueris māsiōnē. **D**mis gl̄ia e/
ius ⁊ decor ab. intra est ⁊ ibi p̄placet si
bi. **F**requēs illi v̄sitiatio cū hoīe inter
no: dulcis f̄mociatio: grata p̄solatō
mlta pac familiaritas stupēda nimis
Eya aīa fidelis p̄para huic sp̄so cor
tuū: q̄tenus ad te venire ⁊ in te habita
re dignet. **S**ic em̄ dicit. **S**i q̄s diligit
me f̄monē meū fuabit. ⁊ ad eū venie/
m⁹ ⁊ māsiōnē ap̄d eū faciem⁹. **D**a ergo
x̄po locū ⁊ ceter⁹ oībus nega introitū.
Lū x̄pm habueris diues es. ⁊ sufficis
tibi. **S**p̄e erit puīsor tu⁹ ⁊ fidelis. p̄cu/
rator in oībus: vt non sit opus tibi in
hoībus sperare. **H**oies em̄ cito mutā
tur ⁊ deficiūt velociter. x̄ps autē man⁹
in eternū ⁊ astat vsq; in fines firmiter.

F

*et pater magis
delinquet eum*

Non est magna fiducia ponēda in ho/
mie fragili z mortali. etiā si utilis sit z
dilect⁹: neq; tristitia multa capiēda ex
hoc si interdū aduerset z dīcat. **Q**ui
hodie tecū sunt cras strariari possūt.
z ecōuerso. sepe vt aura. vertūtur. **N**ōe
totā fiduciā tuā in dño. z sit ipse timor
tuus z amor tu⁹. **I**pse p te respōdebit
z faciet bñ sicut meli⁹ fuerit. **N**on ha/
bes hic manentē ciuitatē z vbi cūq; fu
eris extrana⁹ es z pegrinus. nec req̄ez
aliqñ hēbis. nisi xp̄o intime fueris vni
tus. **Q**uid hic circūspicis. cū iste non
sit locus tue req̄etōis. **I**n celestib; de
bet esse habitatio tua. z sicut intrāsiu
cūcta terrena sunt aspiciēda. **T**rāseūt
oīa z tu cū eis pariter. **V**ide vt nō in
hereas. ne capiaris z pereas. **A**pud al
tissimū sit cogitatio tua. z deprecatio
tua ad xp̄m sine intermissio ne dirigat
Si nescis alta speculari z celestia: req̄
eice in passione xp̄i z in sacris vulneri

Liber secundus.

bus ei⁹ libenter habita **S**i em̄ ad vul
nera ⁊ preciosa stigmata ihu duote cō
fugis magnā in tribulatōe ⁊ fortatōz
senties. nec multū curabis hoīm de/
spectōes. faciliterq; sba detrahentiū
pferes. **C**hristus fuit etiā in mūdo ab
hoīb⁹ despect⁹. ⁊ in maxima necessi/
tate a nos⁹ ⁊ amicis inter opprobria de
relict⁹ **C**hrist⁹ pati voluit ⁊ d̄spici. ⁊ tu
audes de aliq̄ cōqueri. **C**hrist⁹ habuit
adūfarios ⁊ oblocutores: ⁊ tu vis om
nes h̄re amicos ⁊ bñfactores. **N**ā co
ronabit̄ paciētia tua si nil aduersitat⁹
occurrerit **S**i nihil cōtrariū vis pati
quō eris amic⁹ xpi. **S**ustine te cum
xpo et pro christo: si vis regnare cum
xpo **S**i semel pfecte introisses in inte
riora ihu ⁊ modicū de ardēte ei⁹ amo
re sapuisses. tūc de pprio cōmodo vel
incommodo nihil curares. sed magis
de opprobrio illato gauderes: quia a/
mor et dilectio ihesu xpi facit hominē

seipm cōtemnere. **A**matos ihu z ver⁹
internus z liber ab affectōibz inordinis
natis pōt se ad deū libere puertere z es
leuare se supra seipm in spū ac fruitiue
q̄scere. **L**ui sapiūt oīa put sunt: nō vt
dicūtur aut estimant. hic se sapiēs est
z doct⁹ magis a deo q̄ ab hoīb⁹. **Q**ui
ab intra scit ambulare z modicū res ab
extra pōderare. non requirit loca neccē/
pora expectat ad habenda deuota ex/
ercitia. **H**ō internus cito se recolligit.
qz nun q̄ se totū ad exteriora effundit
Hō illi obest labor exterior aut occu/
patio ad tps necessaria s; sic res eueni
unt sic se illis accōmodat. **Q**ui intus
bñ disposit⁹ est z ordinat⁹ nō curat mi
rabiles z puerfos hoīm gest⁹. **T**m hō
impedit z distrahit q̄stum sibi res at/
trahit. **S**i recte tibi esset z bñ purga/
tus esses oīa tibi in bonū cederēt z pfe
ctuz. **H**ō multa tibi displicēt z sepe cō/
turbāt. qz adhuc non es tibū pī pfecte

Liber Secundus

mortu⁹ nec segregatus ab oībus terre
nis. **N**ihil sic maculat z īplicat cor ho
mīs sicut impur⁹ amor ī creatur⁹. **S**i
rēnuīs p̄solari exteri⁹ poteris specula
ri celestia z frequēter interi⁹ iubilare.

De humili submissione sub
p̄alati regimine. **¶** Ca. II.

Non magnipēdas q̄s p̄ te vel
p̄tra te sit. sed hoc age z cur vt
de⁹ recū sit in omī re quā facis.
Dabeas p̄scia z bonā. z de⁹ bñ te d̄fen
sabit. Quē em̄ adiuuare voluerit. nul
lius p̄uersitas nocere poterit. **S**i tu
scis tacere z pati videbis p̄culdubio
dñi auxiliū. **I**p̄e nouit t̄pus z modū
liberandi te z iō debes te illi resignare.
Deī est adiuuare z ab oī p̄fusione libe
rare. **S**epe valde p̄dest ad maiore hūi
litate p̄seruandā q̄ d̄fect⁹ n̄ros alij sci
unt z redarguūt. **D**ñi hō p̄ defectibus
suis se hūiliat. tūc facili⁹ alios placat
z leniter satisfacit sibi irascentib⁹. **D**u

miles deus ptegit z liberat: hūilem dī
ligit z p̄solatur. hūili homī se inclināt
hūili largit gr̄az magnā: z post suā de
pressionē leuat ad gl̄iam. hūili sua se
creta reuelat z ad se dulciter trahit z in
uitat. **H**ūilis accepta p̄tūmelia z p̄su
sione satis bñ est in pace qz stat in dō
z nō in mūdo. **N**on reputes te aliqd
profecisse: nisi omnibus inferiores te
esse sentias:

¶ De bono pacifico hoīe. Ca. III

Pone te primo in pace z tūc a/
lios poteris pacificare. **H**ō pa
cificus plus p̄dest q̄ bñ docet
Hō passionat⁹ etiā bonū in malū tra
hit. z facilliter malū credit. **B**on⁹ paci
ficus hō oīa ad bonū p̄uertit. **Q**ui be
ne in pace est de nullo suspicat. q̄ autē
male cōtēn⁹ est z cōmor⁹ varijs suspi
tōibus agitāt. nec ip̄e q̄escit nec alios
q̄escere p̄mittit dicit sepe qd̄ dicere nō
deberet. z omittit qd̄ sepe sibi maḡ fa

Liber Secundus.

cere expeditur **C**ōsiderat qđ alij facere
tenentur z negligit qđ ipse facere tenet
Habe g̃ p̃mū zelū sup̃ temetip̃m. tunc
zelare poteris etiā iuste p̃mū tuum.
Tu bñ facta tua scis excusare z tolera
re z alioz nō vis recipere excusatōes **I**u
stius esset vt te accusares z fr̃em tuum
excusares **S**i portari vis portat aliū
Vide qđ longes adhuc a f̃a charita
te z hūilitate. q̃ nulli nonit indignari
ṽl irasci nisi tm̃ sibi ip̃i. **N**on ē magnū
cū bonis z m̃asuetis cōuersari hoc ei
oībus naturaliter placet. z vnusq̃sq̃ li
beter pace h̃z z secū sentiētes magis di
ligit. **S**z cū duris z pueris aut indif
ciplinat̃ aut nob̃ p̃trariatibus pacifi
ce posse viuere magna gr̃a est. z lauda
bile nimis virileq̃ factū **S**z sunt qui
seipos in pace tenēt z cū alijs etiā pa
cem habēt. **E**t sunt qui nec pacem ha
bēt. nec alios in pace dimitūt **A**lij sūe
g̃nes. s̃z sibi sunt sp̃ g̃utores **E**t sunt q̃

seipos in pace retinēt: z ad pacē alios
reducere student. z tñ tota par nra in
hac misera vita potius in hūili susse/
rētia ponenda est q̄ in nō sentiēdo cō
traria Qui meli⁹ scit pati pacē tenebit
maiorē Iste est victor sui. z dñs mūdi
amicus chrisi z heres celi.

De pura mente z simplici
intentio ne. **¶** Ca. III.

Quibus aliis hō subleatur a
terrenis. simplicitate scz z pu
ritate Simplicitas debz esse
i intentōe. puritas in affectōe. Simplici
tas ingēdit deū: puritas apphēdit z gu
stat Nulla bona actio te impediet. si lib
intus ab omī inordinato affectu fue
ris Si nihil aliud q̄ dei bñplacitū et
primi vtilitatē intēdis z q̄ris. interna
libertate frueris. Si rectū cor tuū eēt
tūc oīs creatura specūm vite z liber scē
doctrine esset. Non ē creatura tā pua
z vilis q̄ bonitatem dei nō rēpsetet.

Liber Secundus.

Si tu esses intus bon⁹ & pur⁹ tūc oia
sine impedimento videres & bñ caperes
Loz purū penetrat celuz & infernum.
Qualis vn⁹ usquisq; ē intus. taliter in
dicat exteri⁹ **S**i est gaudiuz in mūdo
hoc vtiq; possidet puri cordis hō: & si
est alicubi tribulatio & angustia h̄ me
lius nouit mala & scia. **S**icut ferrum
missum in ignem amittit rubiginē. et
totū candēs efficit. sic hō ad deū se in
tegre & uertēs a torpore exiit & in no/
uū hoīem trāsmutat. **N**ñ hō incipit
tepscere tūc puuz metuit laborē. & li/
benter externā accipit & solatōez. **S**z
qñ pfecte incipit se vincere et viriliter
in via dei ābulare. tūc minus ea repu
tat que sibi p̄us graua esse sentiebat.

¶ De p̄ua & sideratione. **Ca. V**
Non possumus nobis ipsis ni/
n mis credere qz sepe nob̄ gr̄a d̄
est & sensus. **H**odiciū lumen
est in nobis. & hoc cito p negligētiaz

Adhemis

amittim⁹. **S**epe etiā nō aduertim⁹ q̄
tā ceci intus sum⁹. **S**epe male agim⁹ z
peius excusam⁹. z passione interdum
mouemur z zelū putam⁹. **P**arua in a
lijs rephendim⁹ z nra maiora p̄trāsi
m⁹. **S**at cito sentim⁹ z pōderam⁹ qd̄
ab alijs sustinem⁹. s̄z q̄cum alijs nob
sustineāt non aduertim⁹. **Q**ui bñ z re
cte sua pōderaret nō eēt qd̄ de alio ḡui
ter iudicaret. **I**ntern⁹ hō suūp̄i⁹ curā
oibus cur̄s añponit. z q̄ s̄ h̄ūp̄i⁹ diligē
ter intēdit. facilliter de alijs tacet. **N**ū
q̄eris intern⁹ z deuor⁹ nisi de alienis
silueris z ad teipm̄ specialiter respere
ris. **S**z tibi z do totaliter intēdis mo
dicū te mouebit qd̄ foris p̄cipis. **U**bi
es. qñ tibiūp̄i⁹ p̄ns nō es. **E**t qñ oia p̄
curristi qd̄ te neglecto p̄fecisti. **S**i des
bes h̄re pacē z ynionē verā. optet q̄ to
tū adhuc postponas z te solū p̄ oculis
habeas. **M**ultū pinde p̄ficiēs. si te fe
riatū ab oī tpali cura p̄erues. **V**alde

in idu

Libert secundus

deficies si aliqd tpale reputauerit. Nil
altu: nil magnu. nil gratu. nil acceptu
tibi fit. nisi pure deo aut de do sit. **T**
tu vanu estima qcqd solatiois occur
rit de aliq creatura. **A**mas deu aia sb
deo despicit yniuersa. **S**olus deo eter
nus z immesus iplens omia: solatiuz
est anime z vera cordis leticia

De leticia bone pscie. **¶** Ca. VI

Gloria boni hois testimoniu
bone conscie est. **H**abe bonaz
consciam z sp habebis leticia
Bona pscia valde mltia pot portare z
valde leta est inter aduersa. **M**ala co
scientia sp timida est z inqeta. **S**ua
uiter reqesces si te cor tuu no reprehē
derit. **N**oli letari nisi cu bn fecerit. **D**a
li nuqz hnt vera leticia nec internā sen
tunt pacem qz non est pax impijs dicit
dominus. **E**t si dixerint in pace sum
non venient super nos mala. et quis
tūc nobis nocere z aduersari audebit

Ne credas eis qm̄ repente exurget ira
dei z in nihilū redigent act^o eoz. z co/
gitatōes eoz pibunt. **G**lari in tribu
latōe nō est gūe amāti. sic em̄ glari est
in cruce dñi glari. **B**reuis glia q̄ ab
hoibus dat z accipit. **A**udi gliaz sp
comitat tristitia **B**onoz glia in cōsci
entijs eoz z nō in ore hoim **I**ustoz le
ticia de dō z in deo est. z gaudiū eoz d̄
veritate **Q**uiverā z eternā gliam desi
derat tpalem nō curat. **E**t q̄ tpalem q̄
rit gliaz aut non ex aīo p̄tēnit. min^a a
mare cōvincitur celestē. **D**agnaz hz
cordis tranquillitatē q̄ nec laudes cu
rat nec vitupia **F**acile erit p̄tēptus z
z pacatus cui^o p̄scia mūda est. **N**ō es
sanctior si laudaris nec vilior si vitu/
peraris. **N**ō es hoces. nec maior dici
vales q̄ deo teste sis. **S**i attēdis qd a
pud te sis int^o non curabis qd de te lo
quātur hoies foris: hō videt in facie
de^o aut in corde. **N**ō p̄siderat act^o. d̄s

Liber Secundus

pensat intentōes **B**n̄ sp̄ agere z modi
cū de se tenere. hūilis aie iudiciuz est.
Nolle cōsolari ab aliqua creatura ma
gne puritatē z interne fiducie iudiciū
est. **Q**ui nullū extrinsec⁹ p se testimo
niū q̄rit liquet q̄ se dō totaliter cōmi
sit. **N**ō em̄ q̄ se ip̄m cōmendat ille. p̄ba
tus est aī b̄iūs Paul⁹. s̄z quē d̄s cōmē
dat **A**mbulare cū deo int̄ nec aliqua
affectione teneri foris. status est inter
ni hominis:

De amore ih̄u sup oīa. **¶** **Ca. VII.**

Status qui intellit q̄d sit ama
re ih̄m z cōtemnere se ip̄m p̄p̄
ih̄m. **O**pret dilectuz p̄ dilecto
oīa relinquere. qz ih̄s vult sol⁹ sup oīa
amari. **D**ilectō creature fallax est z in
stabilis: dilectō ih̄u fidelis z pseuerabi
lis. **Q**ui adheret creature cadet cū la
bili. q̄ amplectit̄ ih̄m firmabiturū eū
Nllū dilige z amicū tene tibi. q̄ oībus
recedentibz te non derelinquet nec pa

entus? ad 1

tientur in fine p̄ire. **A**b hominib⁹ op/
tet te aliquñ separi sine velis sine nolis
Teneas te apd̄ ihm̄ viuēs ⁊ moriens
⁊ illi⁹ fidelitati te cōmitte q̄ oībus de
ficientib⁹ solus pōt te iuuare. **D**ilect⁹
tu⁹ talis est nature vt alienuz nō velit
admittere sed sol⁹ vult cor tuū habere.
⁊ tanq̄ rex in pprio throno sedere. **S**i
scires te bñ. ab om̄i creatura euacuare
ibus deberet libēter tecū habitare. **N**e
ne totū pdictū inuenies q̄cqd̄ extra ibe
sum in hoībus posueris. **N**ō fidas
nec imitar̄ sup calamū v̄tosuz. quia
oīs caro fenū ⁊ oīs glia ei⁹ vt flos feni
cadet. **L**ito decipieris si ad externā ho
minū apparentiā tm̄ aspexeris. **S**i eī
tuū in alijs q̄ris solaciū ⁊ lucrū senties
sepe detrimentū. **S**i q̄ris in oībus te
suz inuenies vtq̄ ihm̄. **S**i autē q̄ris
teipm̄ inuenies etiā teipm̄ s̄ ad tuā p
nitē. **P**⁹ em̄ hō nociuoz sibi si ihm̄
nō q̄rit. q̄s tot⁹ mūd⁹ ⁊ oēs sui adūsarij

Liber secundus

De familiari amicitia ihu. Ca. VIII

Quado ihu adest totū bonum
est nec quicquid difficile videtur. **Q**uā
do ihu non adest totū durum est
Quā iesus intus non loquitur. solatio vi
lis est. **S**i autē ihu s vnū verbū loquitur
tū: magna solatio sentit. **N**ōne ma
ria magdalena statim surrexit de loco
in quō fleuit. quā martha illi dixit. **D**ominus
adest et vocat te. **F**elix hora quā ihu vo
cat et lachrymis ad gaudiū spūs. **Q**uā
aridus et durus es sine ihu. **Q**uā in si
piens et vanus si cupis aliquid extra ihm.
Nōne hoc est maius dānū quā si totū pde
res mundus. **Q**uid potest mundus cō
ferre sine iesu. **E**sse sine iesu grauis est
infernus. et esse cū iesu dulcis paradysus
Si fuerit tecū ihu nullus poterit noce
re inimico. **Q**ui inuenit iesum inue
nit thesaurum bonum. immo bonus
super omne bonum. **E**t qui perdit ie
sum perdit nimis multū et plūs quā totus

mundū. Paup̄rim⁹ est q̄ vltim⁹ sine ie/
su. z ditissim⁹ q̄ bñ est cū ihu. Magna
ars est scire p̄uersari cū ihu z scire ihm
tenere magna prudentia. Esto hūilis
z pacificus z erit tecū ihs. sis deuor⁹ z
q̄etus z p̄manebit tecū ihs. Potes ci⁹
to fugare ihm z gr̄am ei⁹ p̄dere si volu
eris ad exteriora declinare. Et si illuz
effugaueris z pdideris ad quē tūc fu/
gies z quē tūc q̄res amicū. Sine ami
co nō potes diu viuere. Et si ihs non
fuerit tibi p̄e omnib⁹ amicus eris ni
mis tristis z desolat⁹. Fatue igit̄ agis
si in aliquo altero pfidis z letar⁹. Eli
gendū magis totū mūdūz h̄re fr̄uz:
q̄ ihm offensum. Ex oibus q̄ char⁹ sit
ihs dilect⁹ specialis. Diligatur oēs p̄
pter ihm. ihs aut̄ p̄pter seipm. Sol⁹ ie
sus xp̄s singulariter est amand⁹ q̄ sol⁹
bon⁹ z fidelis inuenit̄ p̄ oibus amic⁹
Propter ipm z i ipō tā amici q̄ inimici
tibi sint chari. z p̄ oibus bis exoran

Incipit

Liber Secundus.

duis est vt oēs ipm cognoscant z dili
gāt. **N**ūq̄ cupias singulariter lauda
ri z amari. qz hoc soli⁹ dei est: q̄ silem si
bi non hz. **N**ec velis q̄ aliq̄s in corde
suo tecū occupet neq̄ tu cū alicui⁹ oc
cuperis amore. s̄ s̄ it ihs inte z in om̄i
bono hoīe. **E**sto pur⁹ z liber ab int⁹ si
ne alicui⁹ creature iplicamento. optet
te esse nudū z purū cor ad ihm gereresi
vis vacare z videre q̄s suavis est dñs.
Et reuera ad hoc nō puenies nisi grā
ei⁹ fueris preuētus z intract⁹ vt oibus
euacuat⁹ z licentiat⁹ solus cū solo vni
aris. **D**ñ em̄ grā dei venit ad hoīem
tūc potēs fit ad oīa. z qñ recedit tunc
paup z infirmus erit. z q̄i tm̄ ad flagel
la drelict⁹. **I**n his nō debes deñci nec
despare. s̄ ad volūtatēz dei eq̄nimit̄er
stare et cūcta supueniētia tibi ad lau
dē ihu xpi perpeti. qz post h̄yemē seq̄t
estas. post noctē redit dies. z post tē
pestatē serenitas magna.

D

De carentia omnis solacij.

Capitulum. IX

Non est graue humanū ptēne
re solatiū cuz adest diuinum.
Magnū est z valde magnuz:
tā hūano q̄ diuino posse carere solatō
z p honore dei libēter exiliū cordis vel
le sustinere z in nullo seipm q̄rere. nec
ad p̄riū meritum respicere. **Q**uid ma
gni es si hylaris sis z deuor^o adueniēs
te gr̄a. optabilis cūctis hec hora. **S**a
tis suauiter eq̄tat quez gr̄a dei portat
Et q̄d mirū si onus nō sentit q̄ porta
tur ab op̄potente z ducit a summo du/
ctore. **L**ibēter habem^o aliq̄d p solatio
z difficulter hō exiit a seipō. **V**icit sc̄r^o
martyr **L**aurētius seclm cū suo sacer
dote: qz om̄e qd in mūdo delectabile
videbat desperit. z di summi sacerdo
tem **S**ixtū quē maxime diligebat pa
more xp̄i etiā a se tolli clemēter ferebat
Amore igit creatoris amore hōi s/

Liber secundus.

paui: et pro humano solacio diuinuz
huiusmodi placituz magis elegit. Ita et tu ali/
que necessarium et dilectum amicum pro amo/
re dei disce relinquere. **N**ec grauius fe/
ras cum ab amico derelictus fueris. scies
quoniam oportet nos omnes tandem ab inui/
cem separari. **D**ulcius et diu oportet homines
in seipso certare antequam discat seipsum ple/
ne superare. et totum affectum suum plene in
deum trahere. **N**on homo stat super seipso
facile labitur ad consolaciones humanas
Sed verus christi amator et studiosus se/
ctator virtutum non cadit super illas con/
solaciones nec querit tales sensibiles dul/
cedines. sed magis fortes exercitaciones
et pro christo duros sustinere labores. **C**um
igitur spiritualis consolatio a deo dat. cum
gratia actione accipe eam. sed deum non in/
tellige esse. non tuum meritum. **N**oli
extolli noli nimis gaudere nec inaniter
presumere. sed esto magis humilior et dono:

cautior quoq; & timoratioꝝ in cunctis
actib; tuis. qm̄ trá sibi it hora illa & seq/
tur téptatio. **C**ú ablata fuerit consolatio
non statim desperes. s; cū hūilitate et
patiētia expecta celestē visitatōez. quia
potēs est de^o amplioꝝ tibi redonare ḡ
tiā & consolationē. **I**stō nō est nouū nec
alienū viā dei exptis. q; i magnis san/
ctis & in antiq; pphetis fuit talis sepe
alternatōis modus. **U**n̄ dē de sp̄ntē iā
grā dicebat. **E**go dixi in abundantia
mea nō moueboꝝ in eternū. **A**bsente
autē grā quid in se fuerit exptus adiū/
git dicēs. **A**uertisti faciē tuā a me & fa/
ctus su; conturbat⁹. **I**nter hec tñ neq;
q̄s desperat. s; instāctius dñm rogat. et
dicit. **A**d te dñe clamabo. & ad deū me
uz deprecabor. **D**eniq; oratōis sue fru/
ctū reportat. & se exauditū testat dicēs:
Audiuit dñs & misrus est mei: dñs fa/
ct⁹ est adiutor me⁹. **S**; in quo. **C**ouer/
tisti inquit planctū meū in gaudiū mi

Liber Secundus

hi z circūdedisti me leticia. **E**t si sic ac-
tum ē cū magnis sanctis, nō est despe-
randū nob infirmis z pauperib si in-
terdū in frigiditate z interdū in feruore
sum⁹. qm̄ spūs venit z recedit fm̄ sue
voluntatis bñplacitū. **U**n̄ beat⁹ Job
ait **V**isitās eū diluculo z subito p̄bas
illū. **S**up̄ qd̄ igit̄ sperare possum aut
in quo p̄fidere debeo nisi in sola maḡ
miscōdia dei z in sola spe gr̄e celest̄. **S**i
ue ei assint boies boni siue deuoti fra-
tres z amici fideles: siue libri sancti vlt̄
tractatus pulchri: siue dulcis cātus z
hymni. oīa hec modicū iuuāt z modi-
cū sapiūt. qm̄ defctus suz a gr̄a z in pro-
pria paup̄tate relict⁹. **L**ūc nō est meli⁹
remediū q̄s patiētiaz abnegatō mei in
volūtate dei. **A**unq̄s inueni aliquem
tā religiosuz z deuotū q̄ non habuerit
interdū gr̄e subtractōz. aut nō senserit
feruoris diminutōz. **N**ull⁹ sanct⁹ fu-
it ynq̄s tā alteraptus z illuminat⁹ qui

prius vlt' postea non fuit tēptatus. **N**ō
 em̄ dign' est alta dei cōtemplatōne q̄ p
 do non ē exercitat' aliqua tribulatōe.
Solz em̄ sequētis solatōis tēptatio
 precedēs esse signū. **N**az tēptationib'
 pbatis celestis pmittit solatio. **Q**ui
 vicerit inquit dabo ei edere d' ligno vi
 te. **D**atur etiam solatio diuina vt hō
 fortior sit ad sustinendū aduersa. **S**e
 quitur etiā tēptatio. ne se eleuet de bo
 no. **N**ō dormit dyabolus nec caro ad
 huc mortua est. iō non cesses prepara
 re te ad certamē. qz a dexteris z a sinis
 stris sunt hostes qui nunq̄ q̄escunt

De gratitudine p grā dei.

Ca. X

Quid queris quietē cū nat' sis
 q̄ ad laborē. **P**one te ad paciēti
 am magis q̄ ad solatōem. z
 ad crucē portandā magis q̄ ad letici
 am. **Q**uis em̄ seculariū nō libēter con

Liber Secundus.

solatōes ⁊ leticiā spūales acciperet si spū
obtinere posset. excedūt em̄ spūales cō
solatōes oēs mundi delicias ⁊ carnis
voluptates. Nam oēs delicie munda
ne aut turpes sunt aut vane. **S**piri
tuales vō leticie sole iocunde ⁊ hone
ste et frutib⁹ pgenite ⁊ a deo puris mē
ribus infuse. **S**ed istis diuinis cōso
lationib⁹ nemo semp pro suo affectu
frui valet. qz temp⁹ tēptatōnis nō diu
cessat. **D**ulciū p̄triat supne visitati
oni falsa libertas animi ⁊ magna con
fidentia sui. **D**e⁹ bñ facit cōsolatōis ḡ
tiam dādo. sed hō male agit nō totūz
deo cū ḡazactōe retribuendo. **E**t iō
nō possunt in nob dona gr̄e fluere. qz
ingrati sumus auctori: nec totū refun
dimus fontali origini. **S**emper em̄
debetur gratia digne gratias referen
ti. ⁊ aufertur ab elato quod dari solet.
humili. **N**olo consolationem que mi
hi aufert compunctōem. **N**ec affecto

contemplatōes que ducit in elatōes. **N**ō
em̄ oē altū sc̄m̄ nec om̄e desiderū pu
rū: nec oē dulce bonū nec oē charū dō
grūz. **L**ibēter accepto grām vñ hūili/
or̄ z timorator̄ inueniar. atqz ad relin
quēdūz me patior̄ fiam. doct̄ dono ḡ
tie z erudit̄ subtractiōis p̄bere nō sibi
audebit̄ q̄c̄qz boni attribuere. s; poti⁹
se vāperē z nudum p̄fitebit̄. **D**a deo
q̄c̄qz dei est. z tibi ascribe qd̄ tuū est. s;
est: dō grās p̄ grā tribue. tibi autē soli
culpā z dignā penā p̄ culpa d̄beri sen
tias. **D**one resp̄ ad infimūz z dabit̄ ti
bi summū. nā summū nō stat sine infi
mo. **S**ūmi sancti ap̄d deū mīmi sunt
apud se. z q̄to gl̄iosiores tāto in se hu
miliores. pleni p̄tate z gl̄ia celesti nō
sunt vane gl̄ie cupidi. **I**n deo fundati
z cōfirmati nullo mō possunt esse elat̄
ti. z q̄ dō totū ascribūt q̄c̄qz boni acce
perūt. gl̄iaz ab inimicē nō q̄runt. s; glo
riā q̄ a solo deo ē. volūt. z deū in se z in

Liber Secundus.

oibus sanctis laudari sup oia cupiūt
z sp in idipm tendūt. **E**sto igit gratul
in nimo. z eris dign^o maiora accipe.

Sit tibi minimū etiā p maximoz ma
gis pceptibile p speciali dono **S**i di
gnitas datoris inspicit nullū datuz p
uum aut mun^o vile videbit. **N**ō em p
uum mun^o est qd a summo do donat
etiā si penas z pbera donauerit gratū
esse debz. qz sp p salute nra facit qcqd
nob aduenire pmittit. q grā dei reci
nere desiderat sit grat^o p grā dei data.
patiens pro sublata: ore vt redeat cau
tus sit z humilis ne amittat.

De paucitate amatoz crucis ie
su. **C**apitulum. XI

Habet ihs nūc multos amato
res regni sui celest^{is}. s3 paucos
bailatores sue crucis **H**3 ml
tos dsideratores solatōis s3 paucos
tribulatōis. **M**ures inuenit socios
mele. s3 paucos abstinetie. **D**eayolūt

cū xp̄o gaudere: s; pauci volūt p̄ ip̄o a
 liqd sustinere. **V**lti sequunt̄ ihm vs
 q; ad fractionē panis. s; pauci ad bibē
 dū calicē passionis. **V**lti miracula
 ei⁹ venerant. sed pauci ignominia crui
 cis sequunt̄. **V**lti ihm diligūt q̄ diu
 aduerfa nō cōtingūt. **V**lti illū lau/
 dāt ⁊ bñdicunt q̄ diu ⁊ solatōes aliq̄s
 ab ip̄o recipiūt. **S**i autē se ih̄us absco
 derit ⁊ modicū eos reliq̄rit. aut in q̄ri
 moniā aut in deiectōes nimia cadunt
Qui autē ihm p̄ter ihm ⁊ nō p̄ter suā
 aliqua ⁊ solatōem p̄ria diligūt ip̄m in
 tribulatōe ⁊ in angustia cordis sicut ī
 summa cōsolatōe bñdicūt. **E**t si nūq̄
 eis ⁊ solatōnem dare vellet. ip̄m tñ sp̄
 laudaret ⁊ sp̄ gr̄as agere vellet. **Q**uā
 tū p̄or amor ih̄u purus. nullo p̄rio cō
 modo vel amore pmictus. **N**ōne oēs
 mercenarij sunt dicēdi q̄ ⁊ solatōes sp̄
 querūt. **N**ōne amatores sui magis q̄
 ip̄i p̄bant. q̄ sua cōmoda vel lucra sp̄

Liber Secundus

meditāt. **U**bi inueniet talis q̄ velit dō
fui re ḡtis. **R**aro inuenit tā sp̄ialis a
liquis q̄ oibus sit nudat⁹. **N**ā verum
sp̄ū pauperē: et ab om̄i creatura nudū
quis inueniet. **P**rocul et de vltimis si
nib⁹ precitū est⁹. **S**i dederit hō omne
substāciam suā. adhuc nihil est. et si fe
cerit penitētiāz magnā adhuc exigūū
est. et si apprehenderit oēm sciētiā ad/
huc longē. et si habuerit virtutē ma/
gnā et deuotōz nimis ardentē adhuc
multū sibi deest. vnū. s. qd̄ sibi summe
necessariū est. **Q**uid illud? **U**t oibus
relictis se relinquat. et a se totaliter ere
at. nihilq; de priuato amore retineat.
En̄ om̄ia fecerit que faciēda nouerit.
nihil se fecisse sentiat. **N**ō grāde pons
deret q̄ grandis estimari possit: sed in
veritate seruum inutilem se p̄nunciet
sicut veritas ait. **C**um feceritis om̄
nia que precepta vobis sunt. adhuc
dicite quia serui inutiles sum⁹. **T**unc

ho paup z nudus spū esse poterit: et cū
ppha dicere. **N**z vnicus z paup sū ego
Nemo isto ditior. nēo tñ liberior. neq
mo potētor illo q̄ scit se z oia relinq̄re
et ad infimum se po nere.

De regia via scē crucis .La. XII

Crus hic multis videt̄ fmo.
Abnega temetipm: tolle cru/
cē tuā z seq̄re ih̄m. Sed mlti
duri perit̄ audire illō extremū s̄bū. **D**i
scedite a me maledicti in ignē eternuz.
Qui em̄ mō libenter audiūt z sequunt̄
s̄buz crucis: tūc nō timebūt ab auditi
one mala eterne dānatōis. **H**oc signū
crucis erit in celo cū dñs ad iudican/
dū venerit. **T**ūc oēs fui crucis qui se
crucifixo p̄formauerūt in vita: ad xp̄z
accedēt iudicē cuz maḡ fiducia **Q**uid
igit̄ times tollere crucē p̄ quā itur ad
regnū. **I**n cruce salus. i cruce vita. in
cruce p̄ctio ab hostibz: in cruce infu
sio sup̄ne suauitat̄. in cruce robur mē

Liber Secundus

ris. in cruce gaudiū spūs. in cruce vir-
tus summa. in cruce pfectio sanctitatis
Non est salus aīe nec spes eterne vite
nisi in cruce: **C**olle ḡ crucē tuā z seqre
ih̄m. z ibis in vitā eternā. **P**recessit il-
le baiulās sibi crucez. z mortu⁹ est p te
in cruce. vt tu etiā portes crucē z mo-
ri affectes in cruce. qz si cōmortu⁹ fue-
ris etiā cū illo piter viues. z si soci⁹ fu-
eris pene soci⁹ eris z glie. **E**cce in cry-
ce totū pstat. z in moriendo totū iacet
z non ē alia via ad vitā z ad verā inter-
nā pacē nisi via sancte crucis z q̄tidia/
ne mortificatōnis **A**mbula vbi vis. q̄
re q̄dcūqz volueris. z nō inuenies alti-
orē viāz sup̄. nec securiorē viā infra ni-
si viā sc̄te crucis. **D**ispone z ordina oīa
f̄m tuū velle z videre: z nō inuenies ni-
sil sp̄ aliqd pati debere. aut sp̄ote aut in-
uite. z ita crucē sp̄ inuenies. **A**ut ei in
corpe dolorē senties. aut ī aīa spūs tri-
bulatōez sustinebis. **I**nterdū a dō re-

linqueris. interdū a primo exercitabe
ris ⁊ qđ amplius est sepe tibi metipi gra
uis eris nec tñ aliq̄ remedio vñ solatō
liberari. seu alleviari poteris. sed do/
nec deus voluerit optet q̄ sustineas.
Vult em̄ de⁹ vt tribulatōez sine cōso/
lacione discas pati. ⁊ vt illi te totaliter
subijcias ⁊ hūilior ex tribulatōne fias
Nemo ita cordialiter sentit passi onē
xp̄i sicut is cui p̄tigerit filia pati. **C**ruc
igit̄ semp̄ p̄ata est. ⁊ vbicūq̄ te expectat.
Non potes effugere vbicūq̄ cucurre
ris. qz vbicūq̄ veneris teipm̄ tecū por
tas ⁊ sp̄ teipm̄ inuenies. **C**onuerte te
sup̄. p̄uerte te infra. p̄uerte te extra ⁊ i
tra ⁊ i hīs oībus inuenies crucē ⁊ ne/
cesse ē te vbicūq̄ tenere paciētiā si in
ternā vis h̄re pacē ⁊ p̄petuaz p̄mereri
coronā. **S**i libēter crucē portas por
tabit te ⁊ deducet te ad desideratū finē
vbi sc̄ finis paciēdi erit. q̄uis hic nō
erit. **S**i inuite portas on⁹ tibi facis: ⁊

Liber secundus

reipsum magis quam tunc optet susti-
neas. **S**i abijcis unam crucem aliam procul
dubio inuenies. et forsitan gloriosam. **C**re-
dis tu euadere quod nullus mortalium po-
tuit preterire. **Q**uis sanctorum in mundo si-
ne cruce et tribulatione fuit. **N**ec enim do-
minus nisi ihesus christus una hora sine dolore
passionis fuit quod in hoc mundo vix-
it. **O**ptebat autem christum pati et resurgere
a mortuis. et ita intrare in gloriam suam.
Et quod tu aliam viam queres quam hanc regiam
viam que est via sancte crucis. **T**ota vita
christi crux fuit et martyrium. et tu tibi que-
ris requiem et gaudium. **E**rras erras si aliud
queris quam pati tribulationes: quia to-
ta ista vita mortalis plena miserijs et
circumsignata crucibus. **E**t quanto altius quis
in spiritu profecerit. tanto gloriosiores cruces se-
pe inueniet: quia crucis sui pena magis et a-
more crescit. **S**ed tamen iste sic multi-
pliciter afflicus non est sine leuamine
consolationis. quia fructum magnum sibi sentit

accrescere ex sufferentia sue crucis. **N**az
 dū spōte illi se subijcit oē onus tribu/
 latiois in fiducia diuine p̄solatiois cō/
 uertit. **E**t q̄to caro magis p̄ tribulatioez
 atterit. tāto amplius spūs p̄ internā p̄so/
 latōz roborat. **E**t nōnunq̄z in m̄ p̄for/
 tat ex affectu tribulatiois et aduersitat̄
 ob amorē cōformitatis crucis xp̄i vt nō
 sine dolore et tribulatioe eē vellet qm̄ tā
 to se acceptiozē dō credit quāto plura
 et ḡuioza p̄ eo p̄ferre poterit. **N**ō est il/
 lud p̄rus hoīs s̄z gr̄a xp̄i. que tāta pōt
 et agit i carne fragili. vt qd̄ naturaliter
 sp̄ abhorret et fugit. hoc feruore sp̄rit̄
 aggrediat̄ et diligat. **N**ō est fm̄ hoīem
 crucē portare. crucē amare. corp̄ casti/
 gare. et fuituti subijcere. honores fuge/
 re. cōtumelias libēter sustinere. seipm̄
 desp̄icere et d̄sp̄icere optare. aduersa que
 q̄z cū dānis p̄peti. et nihil p̄sp̄itatis in
 hoc mūdo desiderare. **S**i ad teipm̄ re/
 sp̄icis. nihil h̄mōi ex te poteris. s̄z si in

Inno. s̄p̄li

Liber Secundus.

dño ꝑfidis dabitur tibi fortitudo de
celo. ⁊ subijciet dñi tūe mūdus ⁊ ca/
ro. **S**z nec inimicū diabolu timebis
si fueris fide armatus: ⁊ ihu cruce sig/
tus. **N**one g̃ te sicut fidelis ⁊ bon⁹ ser/
uus xp̃i ad portandū viriliter crucem
dñi tui. ꝑ te ex amore crucifigi. **P**repa
te ad tolerāda mlta aduersa ⁊ varia in
cōmoda in hac miseravita. qz sic tecū
erit vbicūqz fueris ⁊ sic reuera eū inue
nies vbicūqz latueris. **P**rette ita esse
⁊ non ē remediū euadēdi a tribulatōe
maloz ⁊ dolore q̃s vt te patiaris. **E**a
lices dñi affectatē bibe si amic⁹ ei⁹ esse
⁊ partē cū eo habere desideras. **S**ō
laciones dō cōmitte. faciat ip̃e cū talis
bus sicut sibi mag⁹ placuerit. **T**u ꝑo
pone te ad sustinendū tribulatōnes ⁊
reputa eas maximas ꝑsolatōes: qz nō
sunt cōdigne passionēs huius t̃pis ad
futurā gl̃iam q̃ reuelabit in nob. ꝑ me
rēda. etiā si solus oēs posses sustinere
h

Non ad hoc veneris quod tribulatio tibi
dulcis est et sapit pro christo tunc bene tecum esse
estima. quia inuenisti paradisum in terra.
Quoadiu pati tibi grieve est et fugere queris.
tandiu male habebis. et sequetur te ubique
fuga tribulationis. **S**i ponis te ad quod
esse debes: videlicet ad patiendum et mo-
riendum fiet cito melius et pace inuenies.
Etiam et si rapis fueris in tertium celum cum
paulo. non es propterea securus de nullo
contrario sustinendo. **E**go inquit ihesus ostē-
daz illi quanta optreat eum pro nomine meo
pati. **P**atig tibi remanet si ihesum dilige-
re et perpetuo illi fuire placet. **U**tinam di-
gnus esses pro nomine ihesu aliquid pati. quam
magna gloria remaneret tibi: quanta exulta-
tio omnibus sanctis dei: quanta quod edificatio
esset proximi. **N**am patientiam omnes recom-
mendat quis pauci tamen pati velint.
Derito deberes libenter modicum pati
pro christo cum multis grauiora paciuntur pro mun-
do. **S**cias pro certo quod morientem te oportet

Liber secundus.

ducere vitā .z. quāto plus quāscūq; sibi mo-
rit rāto deo magis viuere incipit. **A**le-
mo apt' est ad cōprehendendū celestia
nisi se submiserit ad portandū p' xpo
aduersa. **N**il deo accepti? nihil tibi sa-
lubrius in mūdo isto q̄ libēter pati p'
xpo. **E**t si eligendū tibi esset magis op-
tare deberes p' xpo aduersa pati q̄ ml'
tis cōsolatōibus recreari. qz xpo simi-
lior esses .z. om̄ib; sanctis ei? magis cō-
formior. **N**on em̄ stat meritum nost'z
.z. profectus status nostri in mult' sua
uitatibus .z. cōsolatōibus: sed potius
in magnis grauitatib; .z. tribulatōib;
pferendis. **S**iquidē aliquid meli' .z. v-
tilius saluti hominū q̄ pati finisset.
christus vtiq; verboz exemplo osten-
disset. **N**am et sequentes se discipu-
los oēs eum sequi cupientes ma'ifeste
ad crucē portandā hortat' .z. dicit. **S**i
quīs vult venire post me abneget semet

ipm ⁊ tollat crucē suaz ⁊ sequatur me.
Dibus ḡ plectis ⁊ scrutatis sit ista fi
nalis cōclusio. Dñm p̄ multas tribula
tiones optet nos intraer in regnū dī

¶ Explicite liber secundus

Incipit tercius

¶ De interna xpi locutōe ad aīaz
fidelem. Capitulu. I

¶ Adiaz quid

loquatur in me dñs dōs
Beā aīa que dñm in se
loquentē audit: ⁊ de ore
ei⁹ sbuz p̄ solatiōis acci
pit. Beā aures q̄ venas diuini susur/
rū suscipiūt: ⁊ de mūdi bui⁹ susurratio
nibz nihil aduertūt. Beā plane aures
q̄ non vocē foris sonantē. sz interi⁹ au
scultāt veritatē loquentē ⁊ docentem.
Beati oculi q̄ exterioribz clausi. inte
rioribz aut sunt intenti. Beati q̄ inter
na penetrāt ⁊ ad capiēda archana ce